

धिं राजा पाण्डुः स्वर्गमितो गतः ॥ MBh. 1, 4899. Vgl. श्रौपनिधिक. — 2) N. pr. ein Sohn Vasudeva's VP. 439.

उपनिपात (von पत् mit उप + नि) m. Ueberfall: दस्यूपनिपात Kāṭh. zu P. 5, 3, 106.

उपनिपातिन् (wie eben) adj. hineinstürzend: रन्ध्रोपनिपातिनो ऽनर्था: ein Sprüchwort (vgl. द्विषन्नर्था वज्रलीभवति Hit. I, 198) Çāk. 81, 8. — Vgl. उपपातिन्.

उपनिमल्लण (von मल्लप् mit उप + नि) n. das Einladen AK. 3, 4, 116.

उपनिवपन (von वप् mit उप + नि) n. das Hinwerfen auf Etwas Kāṭh. Ça. 8, 3, 21.

उपनिवेशिन् (von विष् mit उप + नि) adj. haftend an, sich anschliessend an: एकद्रव्योपनिवेशिनो संज्ञा Vārtt. 6 zu P. 1, 4, 1.

उपनिषद् (von सद् mit उप + नि) f. 1) (eig. das Sichsetzen zu den Füßen eines Andern, die bei dieser Gelegenheit gemachte vertrauliche Mittheilung) esoterische Lehre, Geheimlehre; geheimer Sinn, Wort des Geheimnisses u. dgl.: तस्य वा एतस्य यज्ञो रस एवोपनिषत् Çat. Br. 10, 3, 5, 12. 4, 5, 1. तस्य वा एतस्यग्निर्वोपनिषत् 3, 1, 1. सैषा संवत्सर-स्योपनिषत् 12, 2, 2, 23. तस्योपनिषत्सत्यस्य सत्यमिति 14, 5, 1, 23. 4, 10. 6, 10, 6. 11, 1. 7, 2, 11. 8, 6, 4, 5. अथातः संहिताया उपनिषद् व्याख्या-स्यामः Ait. Up. 1, 3, 1. 2, 9. Kenop. 32. Kūāṇḍ. Up. 8, 8, 4. Nir. 3, 12. RV. Anukr. zu 1, 191. उपनिषत्कर्त्तृ als Geheimlehre betrachten P. 1, 4, 79. Vop. 15, 5. — 2) eine Klasse von Schriften, welche die Auffindung des geheimen Sinns des Veda zur Aufgabe haben, Āc. v. Gṛh. 1, 13. Aufgezählt findet man die einzelnen Schriften dieser Gattung Ind. St. 1, 249. fg. 3, 324. fgg. उपनिषद्भाषण n. Titel eines Werkes Ind. St. 1, 42. उपनिषद्विवरण n. desgl. ebend. 469. उपनिषद् n. erscheint Nār. Up. in Ind. St. 1, 381. MBh. 12, 12976. Am Ende eines adj. comp. dieselbe Form: साङ्गोपनिष-दान्वेदान् MBh. 1, 2473. 3, 8641. साङ्गोपाङ्गोपनिषदः सरक्त्यः (धनुर्वेदः) Viçv. 3, 16. aber auch die prim. Form.: साङ्गोपनिषदो वेदान् MBh. 3, 13653. — AK. 3, 4, 16, 95: धर्मो रक्त्युपनिषत्, Trik. 3, 3, 203: रक्त्ये स-मीपमदने, H. 250: वेदात्ते, an. 4, 137: वेदात्ते रक्त्यधर्मयोः, Med. d. 56: धर्मवेदात्तविज्ञने.

उपनिषादिन् (wie eben) adj. zu Jmds Füßen sitzend, Jmd unterthänig: तत्रापि तद्विशमथस्ताडुपनिषादिनो करोति Çat. Br. 9, 4, 3, 3.

उपनिष्कर (von कर्, करोति mit उप + निस्) n. Hauptstrasse AK. 2, 1, 19. H. 987.

उपनिष्क्रमण (von क्रम् mit उप + निस्) n. 1) das Hinausgehen zu Etwas Pār. Gṛh. 3, 2. — 2) das erste Hinausbringen eines Kindes in die freie Luft ÇKDr. Vgl. निष्क्रमण M. 2, 34. — 3) Hauptstrasse H. 987.

उपनृत्य (उप + नृत्य) n. Tanzplatz: सेवितं चोपनृत्यं च नित्यमप्सरसां गणैः R. 3, 6, 3. — Vgl. उपक्रीडा.

उपनेतर (von नी mit उप) nom. ag. Zuführer, Herbeibringer: नियम-विधिब्रह्मानी वरिष्ठां चोपनेत्री Kumāras. 1, 61.

उपनेतव्य (wie eben) adj. 1) in die Nähe zu bringen Med. r. 244. — 2) anzuwenden, zu beobachten: जनस्थाने भवद्भिस्तु वसद्भो रामसंश्रया । प्रवृत्तिरुपनेतव्या किं करोति तत्ततः ॥ R. 3, 60, 36.

उपन्यास (von 2. अस् mit उप + नि) m. 1) Beisetzung, Beifügung: सिद्धस्यार्थस्यानुपन्यासे (als Erkl. von सिद्धाप्रयोगे) सति P. 3, 3, 154, Sch.

— 2) Aeusserung, Ausspruch: पुत्रं प्रत्युदितं सद्भिः पूर्वज्ञैश्च मर्क्षिभिः । विश्वजन्यमिमं पुण्यमुपन्यासे (Kull.: = विचारं) निबोधत ॥ M. 9, 31. निर्यातः शनैर्लीकवचनोपन्यासमालोचनः mit Aeusserung unwahrer Worte, unter einem falschen Vorwande Amar. 23. मालाविकायामयमुप-न्यासः शङ्कयति Mālav. 44, 13. Darlegung, Argumentation: तस्माद्ब्रह्म-जिज्ञासोपन्यासमुखेन — प्रस्तूयते Çākhar. in Wind. Sankara 94, 7. Win-Dischmann: quare Brahmanis cognoscendi studium — in hoc prologo laudatur. Nach AK. 1, 1, 5, 9 und H. 262: Eingang einer Rede; nach Wils. auch: Pfand (vgl. न्यास). — Vgl. 2. अस् mit उपनि und समुपनि.

उपपत्त (उप + पत्त) m. Achsel: उपपत्तद्वर्त्रे Çat. Br. 12, 2, 1, 2—5.

उपपत्त्य (von उपपत्त) adj. an der Achsel befindlich AV. 7, 76, 2. — Vgl. श्रौपपत्त्य.

उपपत्ति (उप + पत्ति) m. Nebenmann, Buhle AK. 2, 6, 1, 35. H. 319. VS. 30, 9. M. 3, 155. 4, 216. 217. Jāgñ. 1, 164. Kathās. 19, 31. 38. 21, 78. तौ सोपपत्तिमाशङ्क्य 14, 47.

उपपत्ति (von पद् mit उप) f. 1) das Eintreffen, Sichereignen, zu-Stande-Kommen, zum-Vorschein-Kommen: इष्टानिष्टोपपत्तिषु Bhag. 13, 9. उपपत्तिं तु वक्ष्यामि गर्भस्याकृम् MBh. 14, 496. स्वार्थोपपत्तिं प्रति दुर्ब-लाशः Ragh. 3, 12. प्राक्तनोपपत्तेः स्तनंधप्रीतिमवाप्स्यसि वम् 14, 78.

— 2) das Zutreffen, Angemessenheit Kāṭh. Ça. 2, 7, 23. 24, 7, 19. P. 5, 1, 2, Vārtt. 5. Vedāntas. in Benf. Chr. 216, 4, 17. Çākhar. in Wind. San-kara 129. Z. d. d. m. G. 7, 300, N. 4. Sāh. D. 4, 7. 24, 22. उपपत्तिपरित्य-क्तशास्त्र Rāga-Tar. 3, 373. अनुपपत्त्युपपत्तिपुक्त 378. उपपत्त्या auf ange-messene Weise MBh. 14, 815. 15, 249. उपपत्तिभिः dass. 13, 574. — 3) bei den Mathem. Beweis Colebr. Alg. 59.

उपपथम् (von उप + पथ) adv. am Wege Vop. 6, 69.

उपपद (उप + पद) n. 1) ein Wort in untergeordneter Stellung (z. B. eine conjunct. und ein adv. gegenüber einem verb. fin., das Regierte und näher Bestimmende gegenüber dem Regierten und näher Bestimmten), welches als Begleiter eines andern Wortes austritt: पदतोपपदाच्च VS. Prāt. 6, 14. उपपदाप्रयोगे ऽपि 23. P. 1, 3, 16. 71. 2, 2, 19. 3, 1, 92. 6, 2, 139. राजोपपदं निशात्तम् = राजनिशात्तम् Ragh. 16, 40. — 2) ein Bischen Trik. 3, 2, 8.

उपपन्न s. u. पद् mit उप.

उपपरीक्षण n. wohl = उपपरीक्षा Vāutp. 173.

उपपरीक्षा (von ईन् mit उप + परि) f. das Aufsuchen, Erforschen Nir. 7, 1. देवतोपपरीक्षा 4.

उपपर्चन (von पर्च् mit उप) 1) adj. dicht berührend, zur Erkl. von उप-पृच् Nir. 6, 17. — 2) n. Beimischung: उपेदमुपपर्चनमासु गोषूप पृच्यताम् RV. 6, 28, 8 (mit Varianten AV. 9, 4, 23).

उपपात (von पत् mit उप) m. Zufall, Unfall: कर्मोपपाते प्रापश्चित्तं त-त्कालम् Kāṭh. Ça. 25, 1, 1. 2, 4. 3, 25. 4, 16. 6, 7.

उपपातक (उप + पा) n. eine kleinere Sünde M. 11, 66. 108. Aufge-zählt werden dieselben 59—66. Jāgñ. 2, 210. 3, 225. 242.

उपपातकिन् (von उपपातक) adj. der eine kleine Sünde begangen hat M. 11, 107. 117.

उपपातिन् (von पत् mit उप) adj. hineinstürzend: रन्ध्रोपपातिनो ऽन-र्थाः Çāk. 81, 8, v. l. — Vgl. उपनिपातिन्.